

ent Història d'Espanya. Ja està bé icar les exageracions si es produeix, com en tota la polèmica sobre la cació del *Gernika* de Picasso. Però à malament fer demagògia. No tots "mites" cauen del costat perifèric unitat espanyola amb sons impest d'Ortega y Gasset, com els descoments d'Amèrica de Laín Entralgo, discursos de la Corona amb sabor a ián Marías i a la seua "unitat en la

diversitat", la nacionalitat espanyola indiscutible i *eviterna* de Federico Jiménez Losantos, la multinacionalitat sense nacionalisme basc de Fernando Savater, l'"existència objectiva" d'Espanya de García Trevijano, l'estat refós de Gustavo Bueno, així com l'eclosió històrica de l'Estat espanyol que crea la nació política (sense parar esment si aqueix estat era democràtic o no), no són, tot plegat, més que argumenta-

cions segons el pensament d'un "patriotisme constitucional" no fictici, de caràcter –l'adjectiu és de Habermas– "prepolític" o no democràtic. Que no tenen com a substrat la llibertat i la voluntat dels éssers individuals i de les nacions de l'Estat espanyol, tot inventant, d'aquesta manera, una unitat nacional que pretén posseir l'aura quasi natural d'allò que ha existit des de sempre. (...)

La memòria i l'amnèsia

amilo Nogueira, diputat al Parlament Europeu pel Bloc Nacionalista Gallec (BNG).

ARXIU / RAFA GIL

ARXIU / RICARD CUGAT

ons Nogueira, Jordi Solé Tura, a l'esquerra, i Fernando Savater, entre altres, sacra- en l'Estat espanyol, com un producte permanent i necessari.

..) Els articulistes de l'espanyolisme, b posicions que són compartides i dies pels partits estatals, pels mitjans de comunicació i pels universitaris o per al- nes institucions culturals com ara la l Academia de la Lengua Española, n mà de justificacions d'un eclecticis- especialment oportunista, barrejant es polítiques contradictòries en elles teixes que van des del conservadoris- de Kedourie, favorable a les monar- es o als estats de l'Antic Règim en- t de la nova situació creada per la Re- ucio francesa, fins al marxisme dog- tic de Hobsbawm, el qual qualifica els onalismes de les nacions sense estat un fenomen històricament transito-

ri, identificable amb els interessos de les burgesies.

Posicions com les protagonitzades per escriptors, com ara Savater o Juaristi, en relació amb la qüestió nacional d'Euska- di, Solé Tura o Carreras sobre Catalunya, el meu estimat veí Blanco Valdés sobre Galícia, o Julià o Elorza com a represen- tatius dels articulistes del centre de l'es- tat, les quals són compartides i impulsa- des per les empreses de comunicació, per les institucions centrals i per alguns par- tits polítics, com ara el PP i el PSOE –per no parlar dels agressius tertulians ra- diofònics, que encara viuen en l'Antic Règim– es basen en la consideració de l'Estat espanyol –i en general dels estats

constituïts– com un producte de la racio- nalitat, sacralitzant-lo com a permanent i necessari, i amb la pretensió de fona- mentar-lo en la ciutadania sense cap me- na de distinció de les llengües i de les cultures, malgrat l'evidència del fet que és el resultat de la imposició d'un poder centralista i uniformador no gens respec- tuós amb la diversitat interna d'aqueix mateix estat.

La ideologia espanyola projecta a sobre de les nacions internes l'acusació de pre- tendre la constitució de nacions ètnica- ment uniformes, contraposant la idea de *poble* –reivindicada per les nacions sen- se estat– a la de *territori*, que seria la prò- pia d'estats com l'espanyol, el qual tin- dria així l'atribut de la pluralitat, de la di- versitat i, fins i tot, del mestissatge i de la democràcia. Així, identifica de manera ahistòrica els territoris i, fins i tot, les ins- titucions procedents de l'absolutisme monàrquic amb el respecte a les diferents cultures, situant per contra en posicions tancades i exclusivistes els grups polítics i culturals que reclamen el pluralisme i la llibertat econòmica, lingüística i social enfront de l'estat dominant i uniformador. Hom pretén ignorar el fet que van ser els poders monàrquics a l'edat mo- derna i l'Estat espanyol en el seu procés d'estructuració contemporània els que van determinar l'eliminació del pluralis- me cultural i polític intern, identificant en la pràctica l'*estat* en tant que institució amb la uniformació lingüística i conside- rant l'eliminació de les diferències com una qüestió necessària i com la garantia del poder centralitzat de la institució es- tatal.

La realitat històrica té poc a veure amb la pretensió dels analistes polítics o dels historiadors espanyols de contraposar a les aspiracions del poble, que serien uni- versalistes i referides als grans proble- mes socials, a les ambicions de les clas-

ses dominants locals, que només defensarien problemes particularistes, bé de la noblesa, bé de la burgesia, o bé de la *intelligentsia*. Els qui a l'Estat espanyol defensen aquests plantejaments, segueixen postures com la de Hobsbawm, el qual contraposa les ànsies d'emancipació nacional a les esperances, les necessitats i els interessos de l'*ordinary people*, i parteix de la base que el poble no és necessàriament nacional i encara menys nacionalista, tot afirmant que: "la major part dels *students* estarien, per cert, d'acord amb el fet que qualsevol que fos la naturalesa dels grups socials atrets primerament per la consciència nacional, les masses populars (obriers, servents, camperols) són les darreres a sentir-se'n afectades", perquè tindrien unes altres ànsies, reivindicacions o preocupacions alternatives. Obliden, però, el fet que la identitat nacional, i fins i tot l'aspiració expressa a l'autogovern, pot

Hom pretén ignorar que van ser els poders monàrquics a l'edat moderna i l'Estat espanyol contemporani els que van determinar l'eliminació del pluralisme cultural i polític intern.

coincidir i coexistir amb altres identitats i posicions vitals i polítiques, alhora que pretenen ignorar que l'aspiració a l'autogovern pot romandre adormida o mudar històricament, com també que una societat identificada amb el seu caràcter sociològic, cultural i històric, pot fer patents o ajornar les seues aspiracions nacionals d'acord amb les circumstàncies històriques, sense que això supose l'acceptació del domini d'una altra nació o d'un estat no considerat com a propi.

Per al nou centralisme espanyol, tot *gaudiria* d'una pretesa neutra pragmàtica, mentre que Galícia, Euzkadi o els Països Catalans, *aspirants* a constituir-se en nacions polítiques, mereixen una desqualificació ideològica, i tot quan els seus grups polítics situen la seua aspiració a l'autogovern després de la posició d'acceptació dels canvis històrics objectius que avui modifiquen el concepte de la sobirania i de la independència que afecten tots els estats i totes les nacions. (...)

Paranys i oblits del nacionalisme espanyol

Juan Sisinio Pérez Garzón, membre del Centro de Estudios Históricos del CSIC.

El nacionalisme espanyol es nega a presentar-se com a tal, probablement perquè és al poder des de quan es va articular com a estat a partir de les Corts de Cadis. Es presenta paradoxalment com si no fos nacionalista, com si fos menys excloent que d'altres, o com si tingués la capacitat de ser compatible amb diversos nacionalismes, això sí, dins del seu marc i sota les regles de joc marcades amb un *criteri superior*. (...)

El fet és que el nacionalisme espanyol es va afaïçonar des de l'estat mateix durant el segle XIX, quan s'establí la identificació de l'estat unitari articulat pel liberalisme amb una idea romàntica de nació. Aquests conceptes, estat i nació, es van solapar en un de sol, el d'Espanya, que, sobre les diferents herències d'una monarquia plurivassallàtica, es va constituir en pàtria dels ciutadans i en mercat de les emergents burgesies per a organitzar un espai comú polític i també cultural, perfilat des de l'hegemonia castellana. Un paradigma nacionalista com

aquest, en l'estructuració del qual tingueren un paper destacat els historiadors, continua lligant-nos tant que impedeix de plantejar un nou pacte de convivència ciutadana, perquè, sobre aquell pacte fundacional de les Corts de Cadis, se superposaren visions essencialistes del romanticisme que van fer d'allò espanyol una substància identitària atemporal i immutable. (...)

El nacionalisme espanyol –com qualsevol altre– insisteix una i altra vegada a plantejar les arrels històriques dels seus

El nacionalisme espanyol es presenta com si fos capaç de ser compatible amb altres nacionalismes.

fonaments. En definitiva, com a símbol d'identitat col·lectiva, proporciona a l'individu una classificació i una posició en el món, cosa que implica una memòria del passat i fins i tot un criteri de conducta per al present i, per descomptat, una estratègia per al futur. En aquest sentit, la ideologia nacionalista no és indiferent al que espera que vingui després de les creences religioses, perquè en dos casos es tracta d'històries teològiques i teleològiques, salvífiques i salvífiques, amb un projecte que transceix el futur. Perquè –posem l'exemple de la rellevància que té– un acadèmic de la història com Carlos Seco va escriure fa un any, amb un dolor tan agraït des de la tan publicitada pàgina del diari ABC, que "si el desastre [de l'eterna secessionista] llegira a consumar-se, diria a Dios que me evite vivirlo"? "S'afegiria nada más y nada menos –a través de– que una segunda *pérdida de Ibero*, similar a la que, a partir del 722, lo largo de siete siglos, los españoles en todos los rincones de Iberia se esforzaron victoriosamente en superar". passa amb aquesta Espanya en què el debat electoral, durant el mes de juliol de 1999, un president autonòmic acusa al president Aznar del fet que "no goberna en toda España: en Cataluña pide perdón, y en el País Vasco ni lo intenta"